

מבוא

אז שוב שלום וברוכות וברוכים הבאים לעיניים על עזה. היום מתקיים המפגש הראשון שלנו מאז כניסתה של הפסקת האש לתוקף. מאז שישיראלים ופלסטינים שבו מהשבי וחגיגות השמחה התערבבו בכאב על חיים שקופדו לשווא. הפסקת האש השברירית והתקווה לשקט מתמשך ויותר מכך, לאפשרות לבניית עתיד בר קיימא לכולנו כאן בין הירדן לים מלוות בדאגה ובחשש. ברור לנו שבהווה הלא יציב הזה עלינו לשמור את עינינו על עזה, לשאת עדות להרס ולהשמדה שחוללנו שם. לא רק משום שכל זה טרם שייך לעבר, אלא משום שבלי הכרה בזוועה לא נוכל לפנות לעבר עתיד אחר. לא יכולנו לחשוב על אורח מתאים יותר למפגש הראשון שלאחר הפסקת האש מניר חסון, עיתונאי הארץ, זוכה פרס סוקולוב לשנת 2025, שמסקר את מלחמת ההשמדה בעזה ואת ההרס, הרעב והמוות שזרעה ישראל שם מאז יולי 24. ניר הוא מהקולות הבודדים בעיתונאות הישראלית המודפסת המביא בפני הקהל הישראלי תמונה מדויקת של היקף וטבע האלימות הבלתי מבוקרת שישראל הפעילה בעזה. בתחילת אוקטובר, ממש לפני שבועיים, פרסם ניר ב"הארץ" מאמר שבו תיאר את טבח השביעי באוקטובר והתגובה הישראלית לו כשני האסונות הגדולים ביותר שפקדו את החברה הישראלית. במאמר הוא מתאר בהרחבה את הטרומה שחולל כל אחד מהם מתוך הבנה עמוקה שלא ניתן להתגבר על האחת מבלי להכיר בשנייה, שהכרת הסבל הפלסטיני ושיקום עזה הם תנאי לשיקומה של ישראל. לכן דווקא עתה, עם תחילתה של הפסקת אש לא יציבה ועתיד לא ברור נדמה מתאים במיוחד לשמוע מניר על תמונת המצב ההומניטרי בעזה, לא רק כדי לדעת מה מתחולל שם כעת, אלא כדי להבין את ממדי ההרס, את הקף האובדן ואת האחריות שלנו כלפי מי שנותרו תחתיו. המבט הזה, המוכן לראות, להקשיב ולתעד, הוא, גם המבט שממנו תוכל לצמוח מחשבה אחרת על עתיד משותף. הוא מאפשר לנו לאתגר את הנרטיב של איבה נצחית, את הרעיון שאנו נידונים לחיים של אלימות ועוונות ולשאול כיצד ניתן בכל זאת לדמיין וליצור כאן מציאות אחרת, שוות ערך וחיים לכולנו. תודה רבה לך ניר שהסכמת להתארח בעיניים על עזה היום. אנחנו נשמע אותך במשך שמונה דקות ואתן מוזמנות כרגיל לכתוב את השאלות בצ'אט.

הרצאה

היי, תודה ליאור, תודה על ההזמנה. זה פרויקט מדהים, לא ידעתי עליו, שמעתי על זה, אבל לא ידעתי את הפרטים. וממש כל הכבוד לכן שאתם מרימות את זה. טוב, אז הזכרת חוסר יציבות. אני חושב שההגדרה מאוד נכונה. אי אפשר שלא היה לנשום לרווחה בערב החג עם החזרת החטופים ועם השקט. וכמי שעוקב אחרי מה שקורה בעזה, זה בהחלט הרגיש, לרגע זה הרגיש אחרת. דיברתי עם עובדת של האו"ם שעמדה במחסום כרם שלום עוד יום קודם, ביום שבת. והיא אומרת לי - אני רואה משאית של קיווי, אני רואה משאית של בננות, אתה לא מאמין עברה פה משאית של בננות עכשיו, וגז בישול, נכנס גז בישול לראשונה מאז מרץ. וכמובן החזרת החטופים, באמת היה איזה רגע של לנשום לרווחה. אבל, זה מרגיש כמו פרק זמן מאוד מפחיד, מאוד לא יציב. התחושה היא שההסכם הזה שטרמפ תפר, נתפר בתפרים מאוד מאוד גסים. שמענו את הנאום. אנחנו מבינים שאין פה ירידה לפרטים, שאין פה התמודדות עם השאלות הקשות, שהוא הפעיל מכבש לחצים על שני הצדדים, אילץ אותם לחתום, ועכשיו הוא ברח לווינגטון ולא נראה שזה מעניין אותו יותר. וזה מאוד מדאיג, כי לא ברור מה הולך לקרות.

אני כתבתי הבוקר בטוויטר, שהולך ומסתמן שגם אכלנו את הדגים, משכנו מלחמה עקובה מדם במשך שנתיים והפכנו מצורעים בעולם, גם חטפנו מכות, הרגו לנו 2000 בני אדם בהם יותר מ-40 חטופים והרגנו 70,000, וגם גורשנו מהעיר כי חמאס חזר לשלוט ברצועה. וזו התחושה שלי היום. זאת אומרת התחושה היא שישראל לא השיגה את המטרות שלה. חמאס חזר לשלוט ברצועה. רואים את הסרטונים מהימים האחרונים של הוצאות להורג, וכוחות הביטחון של חמאס שחוזרים. ולא ברור איך יעבוד בדיוק השלב הזה של כניסת כוחות טורקיים או כוחות מצריים. לא ברור איך הם יכנסו, ואם חמאס יתנגד האם הם באמת ילחמו בחמאס, איך ישראל תאפשר להם לעבוד. משהו מאוד מעורפל ומאוד מדאיג. אני לא חושב שאנחנו בסכנה מיידית להתחדשות האש. נראה לי שמהבחינה הזאת טראמפ והוועידה בשארם דיי סנדלו את ישראל. אבל, זה לא אומר שזה לא יכול לקרות יותר מאוחר. וזה לא אומר שישראל לא יכולה לנקוט בצעדים כמו שהיא נקטה בשנה שעברה, בתחילת השנה הזאת למען האמת, עם הטלת המצור וההרעבה וכל הפרקטיקות האלה. אנחנו ראינו קצת מזה אתמול שישראל סגרה את מחסום רפיח בגלל הסיפור הזה של הגופות.

[בנוגע ל]סיפור של הגופות: בניגוד לנרטיב המקובל בישראל על זה שחמאס עושה תרגילים ומנסה להעלים [גופות], אני חושב שיש פה מצוקה אמיתית למצוא את האנשים. תפתחו צילומי לוויין ותראו מה קורה בעזה. אני מניח שאם אתם מעורים, אתם יודעים מה קורה. זה לא מקום שקל למצוא בו אנשים שנקברו לפני שנתיים. האנשים שקברו אותם נעלמו, הגיאוגרפיה של המקום הזה השתנתה. זה באמת אתגר. יש פה באמת בעיה. וזה מאוד מדאיג כי ככל שיעבור הזמן, אני חושב שבסוף כן נישאר עם נעדרים שלא נדע מה עלה בגורלם, וזה יהיה נורא. זה יהיה נורא גם כמובן למשפחות שלהם. אני בקשר עם כמה וכמה משפחות, וזה כאב בלתי נסבל, החוסר וודאות הזו. אבל זה גם יהיה נורא מבחינת היכולת לשמור את היציבות בעזה.

עכשיו אני אגיד משהו על המצב כרגע. אני תמיד נוהג להגיד שהיו ארבע מכות שהנחתנו על העזה: הרג, שאנחנו יודעים את המספרים, זה 70,000 וכנראה הרבה יותר אם מחשיבים גם את הנעדרים וגם את התמותה העודפת. הרס, ואנחנו רואים את המספרים - 78% הרס, כמויות ערים שממש שוטחו עד לקרקע. עקירה, שזה 90% מהאוכלוסייה שעקרה מהבתים שלה, כמה וכמה פעמים ואיבדה את כל רכושה. ורעב. אז מתוך ארבע המכות האלו הרעב הוא במצב הכי טוב. זאת אומרת, מאז יולי

ישראל פתחה, אפשרה הכנסת יותר מזון. ראינו את המחירים יורדים כבר בסוף אוגוסט ושיעורי הרעב, התמותה מרעב, החלו להיחלש. כשלושה שבועות מעכשיו אנשים עדיין ימותו מרעב. רק בשבוע שעבר פרסמתי את הסיפור של ילדה שמתה מרעב. אנשים עדיין ימותו כי תת תזונה קיצונית זה לא דבר שנפטרים ממנו כל כך מהר. וזה לא שאתה שופך על אנשים אוכל וזה פותר את הבעיה. אבל אני מניח שאם לא יהיה מצור נוסף, הבעיה הזאת היא יחסית פתירה.

שלוש הבעיות האחרות, או שלוש המכות האחרות, יוסיפו ללוות את עזה ואת תושבי עזה עוד שנים, עשורים קדימה. יש כמה תוכניות שמתחילים לדבר על שיקום. רק לתת סדרי גודל, בתחילת שנה שעברה דובר על תוכניות, על שיקום, שיאריך משהו כמו עשרים שנה ויעלה 53 מיליארד דולר. זה משהו כמו שליש מתקציב מדינת ישראל. וזה היה בתחילת שנה שעברה, זאת אומרת זה היה לפני [מבצע] "מרכבות גדעון א'", ו"מרכבות גדעון ב'", לפני ההרס המוחלט של רפיח, לפני ההרס של המגדלים בעזה. זאת אומרת שמאז הסכום הזה גדל בטח בעשרות אחוזים אם לא יותר. יש גם את התוכנית המצרית שהם הציגו בתחילת השנה שגם דיברה על אותם סדרי גודל. [לגבי] הבעיות, אני אגיד רק על שתי בעיות ענקיות שכל מי שמשקם את עזה צריך להתייחס אליהן: הבעיה הראשונה היא מה עושים עם הפסולת בניין. דו"ח שיצא בשבוע שעבר מדבר על 61 מיליון טון של פסולת בניין. רק לתת קנה מידה. עשיתי הבוקר את החישובים. זה 167 ק"ג של פסולת בניין על כל מטר רבוע ברצועה, ממחסום ארו ועד מעבר רפיח, מהים ועד לגדר. הפסולת הזאת מזוהמת בשרידים של בני אדם, יש שמה כימיקלים, מתכות כבדות, אסבסט. יש שם המון נפלים. לפנות את הדבר הזה, לטפל בו, למחזר אותו, זה אתגר הנדסי מטורף. והדבר השני זה איפה האנשים יגורו בינתיים. כי ברור שתקופת הביניים הזאת של בנייה של עזה תימשך שנים.

אז יש כמה רעיונות. המצרים הציעו להקים איזה מין שבעה מתחמים, שבע ערי מקלט כאלו חדשות בתחומי הרצועה. ולשכן שמה אנשים, מיליון, מיליון וחצי בני אדם. יש איזה הצעה מאוד מעניינת שיצאה ממכון ערבה והעמותה הפלסטיני דאמור, שמנהלים כבר מחנה עקורים אחד, על איך לפתח מחנות עקורים שהם אוף-גריד. כי ברור שהגריד, רשתות החשמל המים הביוב בעזה לא יחזרו לתפקוד בשנים הקרובות. לכן, כל המחנות האלה צריכים לקיים את עצמם. הם צריכים לייצר לעצמם את החשמל, לספק לעצמם את המים, לייצר לעצמם, להקים מטבח קהילתי, להקים בית ספר, מין קיבוץ כזה קטן, מן קיבוצים קטנים כאלו, או לא קטנים, די גדולים, של כמה עשרות אלפי בני אדם בכל אחד מהם. אז אלו שני האתגרים הגדולים. אני מייחל ליום שבו זה יהיה רציני, שבו באמת תהיה תוכנית, שיהיה ברור מי הכוח הפוליטי, מי הכוח הפיזי, מי הכוח השיטורי בעזה. ואז אפשר יהיה לדבר על היום שאחרי. רק מילה אחרונה, בהפסקת אש הקודמת, אני לא יודע כמה מכם עקבו, אבל היה טרנד טיקטוק מדהים בעזה של אנשים שחוזרים לבתים ומנקים אותם, ומצלמים לפני ואחרי איך הם מנקים את הבית, מפנים את כל ההריסות, מצחצחים, עושים ספונג'ה, שמים כיסא, שמים כיסא ושולחן באמצע ומוזגים כוס תה. זה היה מרחיב את הלב לראות את הסרטונים האלה. אני שעות בזבזתי בלהריץ כאלו סרטונים, ואיך שהתחילה הפסקת האש התחלתי לחפש אותם שוב. אז יצאו כמה, אבל נורא מעט. ואני כל הזמן שואל את עצמי למה אין יותר. האם בגלל שההרס הוא כזה גדול, או בגלל שהיאווש הוא כזה גדול. אלו שתי האפשרויות ללמה הסרטונים האלו לא חזרו. אולי הם יחזרו.